

Uqautiginirmun Titiraq:

Tughiqtaujut Ihuaqhainirmun *Havautiliqinirmun Maligaq*

Qiqailruq 2024

Titiqqat Naunaijautait

- ✓ Kavamatkut Nunavunmi (GN) tughiqtut ihuaqhaqlugu una *Havautiliqinirmun Maligaa* angiklijuumiqlugit havaangit havautiliqijit ukua havautiliqinirmunlu ajuittiaqhimajut, ihuaqhijuumiqlugu inmi ikajuutitik aanniaqtailinirmun munaridjutinun aviktuqhimajumi.
  - ✓ Ukua GNkut tughiliqtut ilaliutilugit qaritaujakkut aanniaqtailinirmun ihuaqhaidjutighat imaatun hivajautikkut qaritaujakkullu havautighat, aghuurutigilugu inmi anginirhakkut ihuaqhijuumirutit aanniaqtailinirmun munaridjutinik tunihinirmun unгахiktunun najugainun.
  - ✓ Tughiutinun ihuaqhaidjutit pihimajullu havaklugit nutaat ihuaqtunik atuqnikhainnik, ilaujut huaktuinirmun, havagiangini anginirhakkut atuqtaujut ukualu aulahimaaqtumik ajuittiaqhimajut pivalliadjutait.
  - ✓ Havagvia Aanniaqtailinirmun qiniqhiajut uqautigijaghanik tigumidjutiqaqtunun ukualu anginirhait nunallaani kangiqhidjutiqariangani ihuaqhainiranun tughiqtaujut maliganun aalanguqtirutit, pihimajaangini piodjutaujut ihariagijaujut Nunavunmi aalangajut aanniaqtailinirmun munaridjutit nunagijainun.
-

Mighaanun haffuma Titiqqap

Haffuma titiqqap uqautigjait ihuaqhaidjutit haffumunga Nunavunmi *Havautiliqinikkut Maligaq*. Upalungaijaqtauhimajuq pidjutigilugit kangiqhimadjutit, uqautigijaujut, uqautigijaujullu anginirhakkut aalanguqtirutit turaangajut ihuaqhaqlugit havautiliqinirmun atuqtaujut aviktuqhimajumi. Pidjutaa naunaijariangani huuq tughiqtaujut ihuaqhaidjutit, titiraqlugit tughiqtaujut aalanguqtirutit, qiniqhialutiklu hulaqutauniaqtunun inungnun aanniaqtailinirmun, qajangnautinun, ukualu havautiliqinirmunlu havaangit Nunavunmi.

Una titiraq pidjutiqaqtuq maligahanik titiqanik aulahimaaqtunun uqautigijaujut ukualu ihumaliurutit mighaanun ihuaqhaidjutit haffumunga Nunavunmi *Havautiliqinirmun Maligaq*.

Ilitaqhidjutit

Un atitiraq havaktauhimajuq havaqatigiingnikkut aghuurutikkut aalakiinin ikkajuqtunin ukualu tigumidjutiqagtut, kitut uqautigijait ajuittiaqtait ikajuutaujut ihuaqhainirmun iluaniitut ukualu atugahat.

Naunaitkutaq Iluaniittuni

ILITUQHAIDJUTIT AULAPKAJULLU NAITTUMIK	4
KANGIQHIDJUTIT HAPKUNUNGA NUNAVUNMI HAVAUTILIQINIRMUN MALIGANUN	4
AULAPKAJININ NAITTUMIK	5
ATIFFAARNIQ UNA HAVAUTILIQINIRMUN MALIGAA	7
ATIQUALQLUNI IMAA HAVAUTILIQINIRMUN AJUITTIAQHIMAJUT MALIGAA.....	7
UQAUTIGJAJUUT APIRHUUTIT	7
ANGIKLIJUUMIQLUGU ANGINIA HAVAUTILIQIIP UKUALU HAVAUTILIQIIT AJUITTIAQHIMAJUT ATUQTAIT	7
ANGIKLIJUUMIQLUGU HAVAUTILIQIIT ATUQTAUJUT KANADAMI.....	7
IHARIAGINIQ ANGIKLIJUUMIQLUJU ATUQTAUJUQ NUNAVUNMI	8
TUGHIQTAUJUT AALANGUQTIRUTINUN ANGINIINUN ATUQTAUJUT.....	9
UQAUTIGJAJUUT APIRHUUTIT	10
HAKUGIKHIJUUMIQLUGIT IHUAQTUNIK ATURNIKHAINNIK UKUALU AJUITTIAQHIMAJUT ATUQTAIT	11
KIUDJUTIGIBLUGIT ANGIKLIJUUMIQTUT ANGINIIT IHUAQHJUUMIQHIMAJUT PITQUJAJUUT	11
IHUAQHAILUTIK NAUNAJATTIAQHIMAJNIK NIRIUGUTINIK HAVAUTILIQIJUNUN AJUITTIAQHIMAJUNUN.....	12
ATULIQTILUGU NUTAAQ IHUAQTUNIK ATURNIKHAINNIK HAVAUHIIT	12
AULAHIMAAQTUMIK AJUITTIAQHIMAJUT PIVALLIADJUTIGHAIT UKUALU ATUGAHANUN ATUQTAUJUT	12
NUTAANGUQTIQLUGIT IHUIGUHUUTIT UKUALU HUAKTUIDJUTIT HAVAUHIIT.....	12
UQAUTIGJAJUUT APIRHUUTIT	13
IHUAQHAQLUGIT HAFFUMUUNA QARITAUJAKKUT NUTAACKULLU	14
UQUATIGJAJUHIMAITUT NUTAAMI MALIGAMI.....	14
ILAULUGIT QARITAUJAKKUT AANNIAQTAILINIRMUN IHUAQHAIJUTIKHAT	14
MALIGANIKLUGIT QARITAUJAKKUT HIVUMUURUTIT	15
UQAUTIGJAJUUT APIRHUUTIT	15
NIGIUGJAJUUT QANURINIIT	16
NUTAANGUQTIQLUGIT NUNAVUNMI HAVAUTILIQINIRMUN MALIGAT IHUAQHIJAANGINI NUTAAMUN ATUQTAUJUNUN IKAJUUTAUNIAQTUT TUNIHINIRMUN ANGINIRHAKKUT-QANURINIIT, QAJANGNAUTAIT, UKUALU AANNIATUNUN-QITQANUN MUNARIDJUTIT, IKAJUUTAUJUT AANNIAQTAILINIRMUN UKUNUNGALU INUUHIRINGNIKHAINUN NUNAVUNMIUT.....	16
IHUAQHJUUMIQTUT AANNIAQTUT QAJANGNAUTAIT.....	16
IHUAQHJUUMIQLUTIK PIJAARNIRIT HAVAUTINUN.....	17
IKIKLIJUUMIQLUTIK PIJAUHIMAITUT HAVAUTIT	17
NUNAGJAUNUN NIAMRINAQHILUNI	18
TIGUMIDJUTIQAQT ILAUQATIGIIGUTAIT UKUALU UQAUTIGJAJUUT.....	18
QANUQTUT TUNIHJAANGANI UQAGAHARNIK	18
NAUNAITKUTAQ A - NAUNAJAUTIT TAINIINUN	19
NAUNAITKUTAQ B – NAUNAITKUTAT APIQHUUTINUT UQADJINIKKUT.....	20

Ilituqhaidjutit Aulapkaijullu Naittumik

Kangiqlhidjutit hapkununga Nunavunmi Havautiliqinirmun Maligaanun

Una *Havautiliqinirmun Maligaa*, pidjutaujut maliganun tungavighait havautiliqinirmun atuqtaujut Nunavunmi, atadjutaujuq maligangunirmun maligahanunlu havaaghat ukualu havaaghait havautiliqijit ajuttiaqhimajut Nunavunmi. Havaktauhimajut uvani 1988, hivuani Nunavut aviktuqtinagu, Maligaq havaktauhimajuq pijaangini tapkua havautiliqijit kivgaqtuutait maliklugit anginirhakkut atuqtaujut munaridjutinun ukualu ajuttiaqtumik. Kihimi, hivumuurniq aanniarnirmun ilihimanirit, ajungnaqtuliqidjutit, nuutiqtut mighaanun ilaunirmun aanniaqtailinirmun munaridjutinun kivgaqtuutit, ihariagijaqaqtullu ihivriuffaaqlugit ihuaqhaqlugu una maligaq takunaqhijuq piqaqtut ikiliqarnirinun nutaamun maligamun.

Nutaaq maligaq turaangajuq inmikkut maligahanun atungnirmun havautiliqinirmun. Piqangituq iluani maligahanik auladjutinun uvalu havaklugit havautiliqijit, uqautigingitailu havaangit havautiliqijit. Taimaalu, Maligaq aghuurutiqaqtuq atungnirmun havautiliqijit mikitqiagut nutaap havautiliqinirmun atuqtaujut, kikiliqaqhugit ikajuutauniaqtut aanniaqtunun munaridjutit tamainunlu aanniaqtailinirmun munaridjutit qanuriniit. Maligaqlu tunihijuq ikitunik havauhighanik kavamatkunun maliganiklugit havautiliqijit ukualu pihimanirmunlu qanuriniit. Una nutaaq *Havautiliqinirmun Maligaq* utuqanguqtuq ihuarungnaihuni haffumunga nutaamun atuqtaujumun takujaujuq aalani Kanadami nunaini ukualuuniin aalanguqtiqtut aanniaqtailinirmun ihariagijaujut Nunavunmi unghaktut qilamiklu inugiakhivalliajut.

Naunaijaqhimajughaugaluq tapkua taimaangugaluq GNkut, Havagviagut Aanniaqtailinirmun (Health), maligaqaqtut havautiliqinirmun ajuttiaqhimajut, ukua GNkut maligaqangitait auladjutait niuvaajut havautinik, ilaujut havaktughaqhiurutit ukualuuniin havautiliqijit havaktiit. Hapkua ajuqhautit ilaungitut maligap pinahuarutaini.

Havaklugit haffuma maligait ihuaqlutik hapkununga Inuit Inuudjuhiini Aturniqaqtut (ISV), ilaujut:

- Ilaliqtuqhimaqlugit Maligat ilaujut havautiliqijit havaktit pipkaijaangini anginirhakkut, angitqiaq aalangajuq havautiliqinirmun havaanun munaridjutit Nunavunmiunun, aghuurutigilugu *Inuuqatigiitsiarniq* (pittiarniq aalaun, ilauqatigiingniq munariblugillu inuit).

- Ilituqhipkainiq qaritaujakkut aanniaqtialinirmun ihuaqhaidjutighanik imaatun hivjautikkut qaritaujakkullu havautighaliqinirmun, takunaqtut *Qanuqtuurniq* (nutaanguqtiriniq ikajungnirmiklu). Pipkaijuqlu Nunavunmiunun pihimajaangani nutaanik pivalliadjutinik atugahaniklu havautiliqinirmun havagviinun.
- Imaalu, ukpirniranun *Tunnganarniq* (pihimablugu nakuunikkut ukpiruhuutit imaa angmaumajumik, tungahungnaqtumik, ilauqatigiingnirmik), tamangnik katimadjutit ukualu ihuaqhaiffaarutit haffumunga *Havautiliqinirmun Maligaanun* ilauqatigiingnikkut piumajainiklu inungnun qajangnautit.

Una Maligaq ajungnaqtuq tungaviqaqtuq kanadap atugainun munaqhiliqinirmunlu nakuutqiagut atuqtaujuq. Taimaalu ukua Uqautiginirmun Titiqqat pihimajut tuhaqtilugit tigumidjutiqaqtu uqautigijait uqagahaillu. Apirhuutit katimadjutighat titiraqhimajut tamaini Uqautiginirmun Titiraini, naunaijautaallu apirhuutip najugaa nunguniani titiqqap ajungnaitaangani qiniriangani. Aanniaqtailinirmun tungahuktait uqautigijaujut uqagahallu, ihumagijaujut qanuqtut Inuit Inuudjuhiini Aturniqaqtut ihuaqtumik ilaulugit maligamun. Hivajaqtaghat naunaitkutait ilijauhijaujut nunguniani haffuma Uqautiginirmun Titiraani tujugahani.

Aulapkaijnin Naittumik

Kavamatkut Nunavunmi tughiqtut ihuaqhaqlugit iluaniitut haffumani *Havautiliqinirmun Maligaq* angiklijuumiqlugit anginiit havautiliqijit atuqtaat, naunaijaqlugit havaangit havautilinirmun havaktit maligaani, havaklugit havauhighat ihuaqtunik atuqnikhainnik, ihuaqhaqlugit ihuiguuutit ukualu huaktungnirmun havauhiit pipkailugit nutaanik ajungnaqtuliqinirmun pihimalugit. Aanniaqtailiqijit tughiqtut atiffaaqlugu Maligaq haffumunga *Havautiliqijit Ajuittiaqhimajut Maligaa*, nakuutqiagut pidjutigijaangani uqautigijaujuq maligani, havautiliqinirmun ajuittiaqhimajut imaangungituq Havautiliqijit.

Tughiqtaujut ihuaqhaidjutit pidjutiqaqtut anginirharmun ukualu ihariagijaujut nuutirnirmun una aghuungnaqtuq ilaujuq maligamun. Ihuaqhaidjutit amigaitunik turaangajullu uqautiginirmun kitunun:

1. **Angiklijuumiqlugit Aktilaangit:** Tughiqtaujut ihuaqhaidjutit qiniqhiajut angiklijuumirnirmun aktilaangit atuqtaujut havautiliqijiinun ukualu havautiqarvingni havaktit. Una ilaujuq pipkainirmun havautiliqijit naunaijaqlugit kitut havautit, munarilugit kapuutit, uvalu ilauqkaqlugit tamatkiumajunik havautiliqinirmun munaridjutit. Hapkununga havautiliqinirmun havaktiit.

aalanguqtirutit ilitarijauniaqtut havaangit, pipkaqhugit havaarilugit tapkua ihuaqtut inmi ilihaqpaktamingnunajuittamingnunlu.

2. **Qaritaujaliqinirmun Ilaumatigiigutit:** Iltariblugit kajumiktumik kajumingnirit qaritaujakkut hivumuurutait aanniaqtailinirmun munaridjutit, tughiqtaujut ihuaqhaidjutit qiniqhiajut atuliqlugit maligaliqlugit qaritaujakkut aanniaqtailinirmun ihuaqhaidjutit ukuatut hivajautikkut qaritaujakkullu havautiqijut. Una aghuungnaqtuq ihuaqhijuumiqlugit pijaarnirit havautitigut kivgaqtuutit Nunavunmi unghahiktut nunallaat.
3. **Ihuaqtunik Aturnikhainnik ukualu Ajuittiarnirmun Atuqtaujut:** Aghuurutaujut tughiqtaujut aalanguqtirnirmun kangiqhipkaidjutit nutaanun qanuriniinun ihuaqtunik atuqnikhainnik. Hapkua ilaujut pitqujaujut aulahimaaqlugit ilihaidjutit, havaqatigiinun ihivriurutinun havauhiit, nakuutqijakkullu atuqtaujut ihivriurutinun, pihimalugit tapkua havautiliqijutajuittiaqhimaqut Nunavunmi pidjutigilugit atuqtaujut nakuutiqatlu uvalu pidjutighaqaqlutik aulahimaaqtut piumajaujut aanniaqtailinirmun munaridjutit maligahat.
4. **Hakugighijuumiqlugit Huaktuidjutit Kiunautillu:** Inungnin ukpiruhuutit ihuaqhijuumiqlugit ukualu itquumanikkutajuittiaqhimaqut nakuutqiamik pihimalugit imaa ihuaqhaqlugit huaktuidjutit kiunautillu atuqtaujut. Una ilaujaaqtut pivallidjutit tamatkiumajunik huaktuinirmun tungaviit, ihuaqhainirmun maligaliqinirmun upautidjutit, ukualuajuittiaqhimaqut havauhiinun ihivriurutit.
5. **Ihuaqhilugit Kanadap Atuqtainun:** Tukhiqtaujut ihuaqhiadjutit turaangajut pijaangini Nunavunmi *Havautiliqinirmun Maligaa* ihuaqhilugu Maligat tungaviinun takujaujut aalani Kanadap nunaini. Una ihuaqhaidjut aghuungnaqtuq pihimajaangani anginirhakkut-qanuriniit munaridjutit pijaangini tapkua Nunavunmi havautiliqijitajuittiaqhimaqut aulajaangini nutaakkut, ikajuutikkut maligakkut avatiini.

Hapkua aalanguqtirutit pidjutiaqtut aghuurutinun ihuaqhijuumiriangani aanniaqtailinirmun munaridjutit qanuriniit Nunavunmiunun, pihimajaangini tapkua havautikkut kivgaqtutuit qajangnaitut, ihuaqtut, kiudjutiaqaqtullu nunallaat ihariagijainun.

Atiffaarniq una Havautiliqinirmun Maligaa

Atiqaliqluni Imaa Havautiliqinirmun Ajuittiaqhimajut Maligaa

Ukua GNkut tughiqtut atiffaaqlugu atuqtaujuq *Havautiliqinirmun Maligaa uumunga Havautiliqinirmun Ajuittiaqhimajut Maligaa*. Taimailiuniq ihuaqtumik pidjutiginiqtaat uqautigijaujuq maligani, laisiliqtungnirmun ataniqtungnirmunlu havautiliqijit ajuittiaqhimajut. Naunaijattiarutaa, una aalanguqtitrutaa havaktaujuq malrukkut pinahuarutikkut ihumagiblugik:

1. Naunaijattiaqlugu Pidjutaa Anginirhaallu

Tamna ublumimun aulaniit aanniaqtailinirmun munaridjutinun maligaa anginirhanguqtuq mighaanun atiunun tapkua turaangajut pidjutaujunun ajuittiaqhimajut ataniqtuqtatik. Nutaap atia, *Havautiliqinirmun Maligaa*, ihuangitumik pidjutiqaqtuq turaangajunun attautinun havautiliqijit havagviit auladjutaillu. Nutaaq atia, *Havautiliqinirmun Ajuittiaqhimajut Maligaa*, ihuaqtumik turaaqhimajuq Maligamun tamatkiumajumik maligahat tungaviinun, kitut pidjutiqaqtuq anginirharmun ihumagijaujunun havaanginun, havaarijait, ukualu ajuittiaqhimajut atuqtainun tamangnun havautiliqijit ukualu havautiliqivingni havaktit.

2. Pidjutigilugit Nakuutqiamik kangiqhidjutit ukualu malighautit

Atiffaarniq pinahuarutinun niriuktaujuq pidjutigilugit nakuutqiaqut kangiqhidjutit tigumidjutiqaqtunun, ilaujut havautiliqijit ajuittiaqhimajut, aanniaqtailinirmun munaridjutinik tunihijut, inuillu. Naunaijattiaqhimajut ikajuutaujut anginirhakkut ilituqhinit malingnirillu Maligamun.

Uqautigijaujut Apirhuutit

1. Atiffaarutait ukua *Havautiliqinirmun Maligaa*, una *Havautiliqinirmun Ajuittiaqhimajut Maligaa*, havattiarniaqqat havaaghanik pidjutigilugit ajuittiarniq maliganiklugu ataani uuma maligap? Taimailiuniq anginirhanguqtitivva kangiqhidjutinun ilitaridjutinunlu haffuma maligaanik?

Angiklijuumiqlugu Anginia Havautiliqijip ukualu Havautiliqijit Ajuittiaqhimajut Atuqtait

Angiklijuumiqlugu Havautiliqijit Atuqtaujut Kanadami

Havautiliqinirmun atuqtaujut Kanadami aalanguqtiqtuq anginirhakkut kingulirni ukiuni, iliturinaqtut kiklit angiklivalliajut anginiit atuqtaujut havautiliqijit. Pitquhikkut,

havautiliqijit hivuani tuniuhaijut havautinik uvalu tunihiblutik havautit kangiqhidjutainik. Kihimi, ilitaridjutainun inmi ajuittiarnirmun ikajuutaunirungnaqhinnikkullu aanniaqtunik munaridjutinun, havaangit havautiliqijit angiklijuumiqtut pidjutigijaangini anginirhakkut munaqhinnikkut kivgaqtuutit. Uuktuutigilugu:

- Havautiliqijit tadja aghuungnaqtunik havaaqaqtut havautiliqinirmun munaridjutinik, havaqatigiblugit aalat aanniaqtailinirmun munaridjutit ajuittiaqhimajut ihuaqhijuumiqlugit havautikkut mamihaidjutit qanuriniit. Tunaijaujuq ataniudjutinik naunaijarnirmun havautit, munarilugit kapuqhiutit, pitqulugit uvalu naunaijaqlugit ihiriuhqivingni uuktuutit, havaklugillu havautit ihivriurutait. Una angiklijuumiqtuq anginia pipkaijuq havautiliqinun tunihijaangini tamatkiumajunik uvalu pijaaqtunik aanniaqtailinirmun munarinirmun kivgaqtuutinik aanniaqtunun.
- Havautiliqijit havaktait aulahimaaqtumik munaridjutit aanniarjuaqtunun munaridjutit, tunihiblutik havautinik mamihaidjutinik munaridjutinik, auklungnikkut munaridjutinik, uvalu higaarnikkut taimaaqtirnikkut ikajuutinik. Ikajuutaujut hivuani munaridjutinik havaqatigiinin, ilaublutik havaqatigiingnikkut atuqnirmun, ilauqatigiblugit aghuurutigilugulu uvalu aanniaqtailinirmun pinahuarutit.
- Hivumuurnirmun qaritaujakkut pidjutaujut ilauqatigiingnirmun aghuungnaqtut munaridjutit hivajautikkulu kivgaqtuutinik, pipkaijut havautiliqijunun munaqhinnirmun unghahiktumin ikajuqhugit ikajuqtauluangitut inugiangnirit. Hapkua qaritaujakkut tungaviit ihuaqhijuumirutijut pijaarnirmun havautikkut uqaudjinirmik, unghahiktumin munaridjutinik, havautikkullu malingnirmun ikajuutinik.

Ihariaginiq Angiklijuumiqluju Atuqtaujuq Nunavunmi

Aulaniit avaitiini Kanadap mighaanun angiklijuumiqnirmun anginia atuqtaujut havautiliqinun hivumuurutit pidjutiqaqtuq nunaqjuami nuutirnirmun aanniaqtailinirmun munaridjutinun. Aviktungniit ukuatut Alberta, British Columbia, unalu Ontario angiklijuumiqtait havaangit havautiliqijit, hakugikhijuumiqtutugit havautiliqinirmun ataniudjutitik, pijaarnirmun munarilugillu kapuqhiutit, turaangajullu aanniaqtunun munaridjutit aanniaqjuaqtununu munaridjutit. Un aalanguqtirniq iliharidjutaujut angiklujuumiqhugit ilihaidjutit ukualu ajuittiaqhimajut havautiliqijit, ihuaqhiblugit ilauqatigiingnirmun aanniaqtailinirmun munaridjutinik tunihijut nunallaani. Una aulania tamaini Kanadami ihuaqhitijut hivulirmun, tautuktitiblutik

aghuun gnaqtunik ihuaqtuniklu havautilitijit ihuaqhijuumiqhugu aanniaqtailinirmun munaridjutinun pijaarnirnit qanuriniillu.

Nunavunmi, atulirniq aadjikiikumik angiklijuumirutit anginiit havautiliqijit' aturuminaqtuq, pidjutigiblugu aviktuqhimajumi aalangajut nunallaat pijaarnirmunlu tingmitikkuinaq tariukkuluuniin. Talvuuna titiraqhimajunik, havautiliqit havaaqarniaqtut aghuungnaqtunik havaanik ataliqlugit hapkua aanniaqtailinirmun munaridjutinun ajuqhautit. Angiklijuumiqhugit havaangit ilaulugit naunaijainirmun havautit, munarilugit kapuqhiutit, munarilugillu aanniaqjuaqtut qanuriniit ihuarniaqtuq Nunavunmi aanniaqtailinirmun munaridjutinun hivumuurutit takujaujuq aalani ilangini Kanadami kihimi ikajuutaulutiklu aanniaqtailinirmun munaridjutinik Nunavunmiunun. Hakugikhijuumiqtilugit havautiliqijit angiklijuumirnimun anginiit atuqtaujut ihuaqtut hanaqidjutinun ihuaqhijuumiqhutiklu kiudjutiqaqtut aanniaqtailinirmun munaridjutinun auladjutit.

Tughiqtaujut Aalanguqtirutinun Anginiinun atuqtaujut

Malikhugit nalaumanirit aalanguqtiqhimaqtut nunait aanniaqtailinirmun munaridjutit ukualu havautiliqijit kivgaqtuutait avatiin Kanadap, tughiqtaujut ihuaqhaidjutit anginirhakkut angiklijuumirutiniaqtut anginiinun atuqtaujut havautiliqijit ajuittiaqhimajut. Naunaijatiaqlugit, ihumagijaujut atuliqlugu aalanguqtirutit hapkunani:

1. **Havautiliqijit:** Tughiqtaujut ihuaqhaidjutit anginirhakkut haaangit havautiliqijit. Naunaitun angiklijumiqtauniaqtut ilaujut:
  - **Pitqujahimajut Atanniqtuidjutit:** Pipkaijaangani havautiliqijit naunaijaqlugit kitut havautit, tunihiniaqtuq ilaliutihimajunik aanniaqtunun pijaarnirmun ihariagijamingnik havautinik. Tunihiniq naunaijaqhimajunik havautighanik havautiliqiinun anginirhakkut ihuaqhijuumirutiniaqtuq pijaarnirmun havautinik, ukualuat unгахiktut, ikiklijuumiriangini nutaqjurutit aanniaqtunun uvalu ihuaqhilugit ajuqhautaujut aanniaqtailinirmun munaqhiviit igluqpat.
  - **Kappuutinun Munaridjutit:** Angiqlugit havautiliqijit munarilugit kapuqhiutit ikajuutauniaqtut ihuaqhijuumirnimun inungnun aanniaqtailinirmun ihaagutit, ukualu ilaliutihimajut pijaghat kapuqhiutighat munaridjutillu avatiini Nunavut.
  - **Havautinik Munaridjutinun Kivgaqtuutit:** Pipkaijut havautiliqiinirmun ilaulugit tamatkiumajut havautinun munaridjutit, naunaijariangani mamihainirmun qanuriniit aanniaqtut. Pipkaijut havautiliqiinun tunihinirmun tamatkiumajunik havautighanik munaridjutinun kivgaqtuutit nakuutqiagut aanniaqjuaqtunun

munaridjutinik uvlau inuup munaridjutainun aanniaqtunun, ihuaqhijuumiqlutik tamainun aanniaqtailinirmun qanuriniit.

2. **Havautiliqijit Qaritaujakkut:** Aalanguqtirutit ilitaridjutauniaqtut ihuaqhilugillu havaangit havautiliqijit qaritaujakkut. Una ilaujuq:

- **Turaangajut Aanniaqtunun Munaridjutit Ilaumatigiigutait:** Havautiliqinirmun qaritaujaliqijit ilaujut havautinik tuniuqhainirmun munaridjutiniklu.
- **Ihuaqhijuumiqtut Havaaghat:** Qaritaujaliqijit havangniaqtait ajungnatqiat havaaghat imaatun kinguliit ihiriurutait havautighat, pipkaijut havautiliqinun pidjutigiluariangini aanniaqtunun munaridjutit.

Uqautigijaujut Apirhuutit

1. Qanuqtut angiklijuumirniaqqat anginiit atuqtaujut havautiliqijit ihuaqhijuumiriangani aanniaqtut qanuriniit Nunavunmi? Ihumagilugit hulaqutait havautit qajangnautainun, pijaarnirmun aanniaqtailinirmun munaridjutit kivgaqtuutainik, havautiliqijiillu havagtughaqhiurutait?
2. Piqaqa aalanik aalanguqtirutinik tapkua ihumagijaujukhat angiklijuumiqlugit anginiit atuqtaujut Nunavunmi havautiliqijit?
3. Hunat pittailidjutit, piqaqqat, ilaqaqtkhat hunat havautit ukualu qaffiuniit havautiliqijit naunaijaqtaaqtaait tunijaangini?
4. Hunat pittailidjutit, piqaqqat, piqaqtukhauvat hunat kapuqhijidjutit havautiliqijit naunaijaqtaaqtaait tunilugillu?
5. Piqaqa aalanik ihumagijakhanik munariningagut kapuqhiutit havautillu hapkunanga havautiliqinun?
6. Hunat ajuqhautit uvalu pijakhat hivumuurutaujut qaritaujakkut, imaatun unghiktukkut munaridjutit hivajautikkullu, pidjutigijait havautiliqijit atuqtaat Nunavunmi?
7. Hunat ikajuutaujut maligaliqtuinirmun havautiliqijit qaritaujakkut? Ihumaalutiqaqqa qujaginaq maligamun havautiliqinirmun qaritaujakkut Nunavunmi?

8. Qanuqtut angiklijuumirniaqqat anginiit atuqtaujut qaritaujakkut havautiliqijit ihuaqhijuumiriangani aanniaqtut qanuriniit Nunavunmi? Ihumagilugit hulaqutait havautit qajangnautainun, pijaarnirmun aanniaqtailinirmun munaridjutit kivgaqtuutainik, havautiliqijiillu qaritaujakkut havagtughaqhiurutait?
9. Qanuq havautiliqinikkut ikajuqtit nakuutqiamik ikajuqtauniaqqat? Havautiliqinikkut ikajuqtiit maligahait aturuminaqqat ilaliutihimajut maligamun?
10. Huradjaliqijit kivgaqtuqtut kikliqaqtut Nunavunmi aalanin nunanin Kanadami. Havautiliqijit Nunavunmi havangniaqqat naunaijaqlugit havautit pidjutajunun huradjaliqinirmun qilamiurutinun?
11. Pijariaqaqqat naunaijainirmun havautinik ataniudjutighanik Nunavunmi angiklijuumiqlugit? Taimaitkumi, angiklijuumiqlugit anginiit anginirhaujuq nuna Kanadami? Unaluuniin anginia angiklijuumiqlugu avatqullugu, pidjutiginikkut aalangajunik ajuqhautiqaqtuq ukualu ikajuutinun ajuqhautit aanniaqtailinirmun munaridjutinun havagviit.

Hakugikhjuumiqlugit Ihuaqtunik Aturnikhainnik ukualu Ajuittiaqhimajut Atuqtait

Kiudjutigiblugit Angiklijuumiqtut Anginiit ihuaqhijuumiqhimajut Pitqujaujut

Aulahimaaqtuq havautiliqinirmun atuqtaujuq, naunaijautaujuq havangniranun havautiliqinirmun qaritaujakkut havaaghat, angiklijuumiqtut ataniudjutit havautiliqinun havautighanun kapuutinunlu, havautinik munaridjutit ilaujut nutaamun qaritaujakkut aanniaqtailinirmun ihuaqhaidjutit, pijariaqaqtut tamainun ihuaqhainirmun ihuaqtunik atuqnikhainnik ajuittiaqtullu atuqtait. Nutaat havautiliqinirmun maligat avatiini Kanadap amigaijuumiqtut ihuaqtunik atuqnikhainnik uqariijaqhimajut aktilaangit, ilaujut tamatkiumajut ihivriurutit havauhiillu, aulahimaaqtut ajuittiaqhimajut ihivriurutait, havangnirillu amigaitut maligahanun timiit. Hapkua timiit havaaqaqtut munarilugit atuqtaujut atugahat, aghuurutigilugit aligahat idjuhiitigut, pihimalugillu malingnirit anginirhaujuq aktilaanga ajuittiaqtut itquumanikkut. Nunavunmi, piqaqtuq nutaanguqtiqlugit Maligahat pidjutigilugit hapkua hivumuurutighat.

Tughiqtaujut ihuaqtunik atuqnikhainnik munaridjutajut havaktauhimajut aghuurutinirmun anginirhakkut ajuittiaqhimajut atuqtait taimaalu attautikkut tunihinirmun qanuriniinun munaridjutit aanniaqtunun nunallaanunlu. Tughiqtaujut munarittiarutighat hapkununga aadjikiiktut haffumunga ISVmun, aghuurutiqaqtut

pivallianirmun ajuittainun, nutaanguqtiqhimanikkut ikajuutikkullu, pihimablugu anginirhakkut aktilaangit munaridjutit Nunavunmiunun.

Ihuaqhailutik Naunajattiaqhimajnik Niriugutinik Havautiliqjunun Ajuittiaqhimajunun

Aghuungnaqtuq tapkua GNkut naunaitumik piyaxhanik, munagidjutikhainik, uvalu niriugutaujunun tapkununga havautiliqijit havaanginik. Una ilaujuq ihuaqhaqlugit uvalu hakugikhijuumiqlugit ilihaqnikkut qanuriniit uvalu laisit pijakhat. Imaa ihuaqhijuumiqlugit maligahat hakugingniit, ukua GNkut turaangajut pijaangini tapkua havautiliqijit ajuittiaqhimajut Nunavunmi pihimainnagilugu inmi ajuittaitik kihimi tunihilutik qajangnaitumik, ihuaqtunik, anginirhakkullu-qanuriniit aanniaqtut munaridjutait.

Atuliqtilugu Nutaaq Ihuaqtunik Aturnikhainnik Havauhiit

Aulaniitigut havautiliqijit atuqtaujut, tughiqtaujut ihuaqhainirmun turaangajut ihuaqhilugit ihuaqtunik atuqnikhainnik havautiliqinirmun kivgaqtuutit. Una Ilautaaqtuq:

- **Atuqujaujut Aulahimaaqtut Ilihaidjutit:** Ilituripkaqlugit pijakhat aulahimaaqtunun iliharniq ukualu ajuittut pivalliaadjutighait angumajaangini hivumuurutit aanniaqtailinirmun munaridjutit.
- **Havaqatigiit Ihivriurutainun Havauhiit ukualu Atuqtaujut Ihivriurutait:** Havaklugit ihivriurutit havaktauhimaariangini pihimajaangini malingnirit nakuutqiatigut atuqtaujut ukualu ajuittiaqhimajut atuqtait.

Aulahimaaqtumik Ajuittiaqhimajut Pivalliaadjutighait ukualu Atugahanun Atuqtaujut

- **Pivallianirmun Pinahuarutit:** Turaangalugit pihimajunun ajuittiarnirmun pivalliaadjutinun pinahuarutit ihuaqhijuuriangani havautiliqijit ukualu havautiliqijut qaritaujakkut ajuittatik.
- **Pihimalugit Atugahat:** Aghuurutigilugu aghuurutainun pihimanirmun anginirhakkut atuqtaujut ihuaqtumun kanadami tungaviinun pihimajaangani ihuaqtuq qanuriniinlu havautiliqinirmun munaridjutinun avatiini Kanadap.

Nutaanguqtiqlugit Ihuiguuutit ukualu huaktuidjutit Havauhiit

Kiudjutigiblugit aulahimaaqtut ajuittiaqhimajut nunaqaqtut ukualu ihariahungniq ihuaqhaqhimajunik upautidjutinik ihuiguuutinun ihuaqhaidjutit, tughiqtaujuq

ihuaqhaidjutit qiniqhiajut anginirhakkut ihuaqhijuumirutinik ihuarnikkut aturuminarnikkut ihuiguuhtinun huaktuinirmunlu havauhiit. Pidutauluaqtut iluaniitut haffuma ihuaqhaidjutainun aghuurutit ilaujaaqtut:

- **Ihuiguuhtinun Havakti unaluuniin Ihivriuqti:** Havagviit Ihuiguuhtinu Havaktiit ukualuuniin Ihivriuqtit kitut havaarijaat havaklugit havauhiitigit naunaijainirmun ihuiguuhtit. Havaktiptikuaqlugu ihuiguuhtuq ihuarnikkut havauhiinun uvaluuniin taimaaqlugu ihuiguuhtit.
- **Ahiagut Ihuiguuhtinun Ihuaqhaidjutit (ADR) Havauhiitigit:** Atuliqlugit ihuaqhaqhimajukut kihimi ihuarnikkut tungaviitigit humi havaqatigiit ilaujut ihuiguuhtinun ilaulutik ihuaqhainahuarnirmun uqautiginikkut katimapkaijuq ilihahimajumin ajuittiaqhimajuq ikajuutauniaqtuq ihuaqharnirmun ihuiguuhtit piqpagiingnikkut ihuarnikkut, mikhijuumirutijut ihariahuutit huaktuinirmun hulidjutit.
- **Naunaijattiaqlugit Ihuangitut/Ajuittianginikkut Havaktaujut:** Nutaatqiat tamatkiumajut naunaijautait ihuangitut havaktaujut uqautigilugit hulidjutit piijaqtaujuluuniin ihuaqtut atuqtaujut havautiliqijit ukualuuniin havautiliqijit qaritaujakkut, ihumaliurutigilugit kitut qanuriniit attatutit pidjutaajut attautillu ilaujut.
- **Iqaijarnikkut Atuqnirmun:** "Iqaijarnikkut atuqnirmun" naunaijautaa titiraqhimajut qanuriniit atugahalluuniin atuqtaujut ihiriuriangini attautit piijaqtut ukualu ajuittut qajangnaitumik uvalu ihuaqumik atungnirit havautiliqijit.

Uqautigijaujut Apirhuutit

1. Ihumagiblugit angiklijuumiqtut havautiliqijit ukualu havautiliqinirmun qaritaujakkut nunavunmi, hunat kitutmaligani nutaanguqtihimajut ihariagijauvat pijaangini ihuaqtunik atuqnikhainnik ukualu ajuittiarnimun atuqtaujut pidjutaungitut kihimi pihimajauniaqtut qakugu?
2. Naunaijaqlugit qanuqtut pitqujaujut ajuittiaqhimajut pivallidjutainun pinahuarutait havaktaujughat. Ilaujukhauvat pitqujaujukhanun ilihaidjutit? Iliharnirmun pihimajut attautit ihariagijainun tapkua inmikkut-naunaijautiqaqtut imaa munaqhimin? Avuuhimajut tamangnik?

3. Qanuqtut qanuriniit nutaat ajuittiaqtut ihuiguuutait havauhiit ihuaqhijuumirniaqqat? Qanuqtuurutait ihuarniaqqat uvalu ilaulugit ihuiguuutit ihivriurutinun auladjutit havaktauniaqqat?
4. Havakviit pijariaqaqqat uniudjutigilugit havautiliqijit ajuittiaqhimaqtut kitut ilauqtut ajuinginiikkut havaktait? Taimaitkumik, hunat tungaviit pidjutauniaqqat uniudjutinun imaa havakviit?
5. Qujaginaq qajangnautiaqqat pitquhikkut ihumagijauqtut tukhiqtaujunun ihuaqhaidjutinun?
6. Piqaqqit qujaginaq aalanik ihumagijarnik qanuqtut ajuittiarnimun pivalliaqtut ukualu aanniaqtut munaridjutait qanuriniit ihuaqhijuumirniaqqat Nunavunmi?

Ihuaqhaqlugit haffumuuna Qaritaujakkut Nutaakkullu

Uquatigijauhimaqtut Nutaami Maligami

Nunavunmi *Havautiliqinirmun Maligaani* uqaqhimaitut pidjutit qaritaujanun. Maligaq ihuaqhaqtauhangituq pihimalugu aalanguqtirut qaritaujaliqinirmun avatiit. Ilangit ajuqhautauqtut ilauqtut:

- Ajuqhautit hivajautikkut ukualu tiiviikkut;
- Piqaluanginirmun naunaijaidjutinik unghiktunun havautiliqinirmun tutqighaidjutinik;
- Piqanginirmun tamajakhanik qaritauqtut auladjutainik;
- Ikitpalaat maligahat unghiktukkut havautiliqinirmun uqaudjinirit;
- Kikliqarnirit iluaniitut qaritaujakkut havautiliqinirmun naunaitkutit;
- Kajumiitpalaq hungiutiniq qaritaujaliqinirmun hivunuututit;
- Ihuangitut hiamitiqtailinirmun munaridjutinunlu ihumagijakkat.

Ilaulugit Qaritaujakkut aanniaqtailinirmun Ihuaqhaidjutikhat

Tughiqtaujut ihuaqhaidjutit turaangajut ihuaqhijuuminirmun aanniatilainirmun munaridjutit Nunavunmiimaa aghuuqhalugit ilauqtigiigutit qaritaujakkut aanniaqtailinirmun havauhiit havautiliqinirmun kivgaqtuutinun. Tapkuninga

ihuaqhaidjutit ilitaridjutaujut hapkuninga qaritaujaliqutinun ihuaqhijuumiqlugit ihuarniqangitut ukualu aturuminaqtut aanniaqtailinirmun munaridjutit tunijaujut Nunavunmi. Pidjutaularaqtut turaangadjutinun ilaujut:

- **Qaritaujakkut Havautiliqutit:** Pidjutigilugit atungnirit havautiliqutit ihuaqhijuumirniaqtut havautinik tuniuqhainirmun havauhiit, ihuaqhijuumiqlugit ihuarnirit, amigaijuumiqlugit ihuaqutikhait aanniaqtut. Una mikhijuumirutiniaqtuq ihuinaarnirmun uvalu nakuutqamik tuhaqtitirirmun qiqani aanniaqtailinirmun munaridjutinik tunihijunun havautiliqinikkut.
- **Hivajautikkut havautiliqiniq:** Aghuurutiqaqtuq atulirniranun hivajautikkut havautiliqinirmunkivgaqtuutit (tamangnik munaqhitkut kivgaqtuutait ukualu tuniuhaidjutit) aghuunaqtuq atugahaq, tapkualuat aanniaqtut Nunavunmi unghahiktut nunallaat. Una havuhiq pipkainiaqtuq unghahiktunun katimadjutinun ukualu havautit munaridjutainik ihuaqhijuumiqlutiklu pijaarnirit ihariahuktunun havautiliqinirmun kivgaqtuutit.

Maliganiklugit Qaritaujakkut Hivumuurutit

Pihimaliqlugu nutaaq qaritaujakkut ihariagijaujut auladjutit maliganun tungaviit pijaangini inmi qajangnautitik ukualu ihuaqtumik atungirit:

- **Maligaliqinirmun piqliqlugit Tungaviit Nuitiqut Qaritaujaliqutit:** Havaklugit tamatikimajut maligat nutaamun qaritaujaliqinirmun, imaatun inmiguuqtut tuniuqhaidjutit iliqpiit. Hapkua tungaviit pijaangini tapkua nutaat pidjutiaqtut qajangnautinun ihuarnikkullu atugahat hivuani atuliqtinagit.
- **Atuqujaujut ukualu Maligahat Qaritaujaliqinirmun Ikajuutit:** Havaklugit naunaijattiaqhimajut kitunun atugahanun ukualu maligahat nakuunikkut ilauqatigiigiangini qaritaujakut ikajuutit havautiliqinirmun atuqtaujut.

Uqautigijaujut Apirhuutit

1. Qanuqtut maligahat hivajautikkut havautiliqidjutit ukualu qaritaujakkut tujuqtaujujhat ukualu havauhiit havautinun ihuaqhaqtaujunun *Havautiliqinirmun Maligaanun* unguvaqtirutaqjut ajuqhautinun ihuaqhijuumirniaqtuq aanniaqtailinirmun munaridjutit maliqqajaghat Nunavunmi?
2. Ukua atulirnirmun hivajautikkut havautiliqidjutinun kivgaqtuutit Nunavunmi kikliqaliqlugit havautiliqinirmun havaktit laisiit aviktuqhimagumi, uvaluuniin

angiklijuumiqlugit ilaulugit havautiliqijit aalanin nunani? Qakugu nungunianun, naunaijaqlugit qanuqtut munaridjutait havautiliqijit tunihijut hivajautikkut kivgaqtuutunik hilataanin Nunavut aulaniaqqat?

3. Pidjutigiblugit qilamik aulaniit qaritaujakkut hivumuurutait, qanuqtut maligaaq pitqujaujullu havaktauniaqqat ihuariangini pidjutigilugit hivuniptingni nutaanun pihimablugit aanniaqtut qajangnautait hiamitiqtailidjutaillu?
4. Hunat anginirhaujut ajuqhautit Nunavunmi atuqtauniaqqat ilauqatigiingnirmun aanniaqtailinirmun qaritaujakkut atuqtaujunun havautiliqinirmun kivgaqtuutinun, hunallu hanaqidjutit atuqtaulutik pidjutigijaangini hapkua ajuqhautit?
5. Qanuqtut qaritaujakkut atulirniaqqat aghuuqhainirmun ihuarnirit pijaarnirillu? Qanuqtut hapkua qaritaujaliqutit hungiutiniaqqat Nunavunmi aalangajut qanuriniit?
6. Qanuqtut hungiutinirit maliganun mighaanun hiavajautikkut havautiliqidjutit ihuaqhijuumirniaqqat ajungnairiangini tamangnik havautiliqijutkivgaqtuutainun tuniuqhainirmunlu? Hunat ihuaqhaidjutit havaktauniaqqat pidjutigijaangini maliqajakhat kivgaqtuutinun avatiini nunat?
7. Pijukhaukpat, taimaitpat, qanuqtut tamanun ihumagijaujut havautiliqinirmun pidjutauniaqqat hilataaniaviktuqhimajup havautiliqinirmun ukualu havautiliqijut qaritaujakkut?
Qanuqtullu qaritaujakkut ikajuutauniaqqa hapkununga kivgaqtuutinun?

Nigiugijaujut Qanuriniit

Nutaanguqtiqlugit Nunavunmi havautiliqinirmun maligat ihuaqhijaangini nutaamun atuqtaujunun ikajuutauniaqtut tunihinirmun anginirhakkut-qanuriniit, qajangnautait, ukualu aanniatunun-qitqanun munaridjutit, ikajuutaujut aanniaqtailinirmun ukunungalu inuuhiringnikhainun Nunavunmiut.

Ihuaqhijuumiqtut Aanniaqtut Qajangnautait

Aanniaqtut qajangnautait maligatigut tapkua pipkaijut havautiliqijunun ukualu havautiliqijut qaritaujakkut atuqlugit tamaat anginirhakkut inmi ilihahqhimajatik ukualu ilihaidjutitik, uvlau imaa havaklugit naunajattiarnikkut naunajautit atugahanun atuqtaujut havautiliqijit ukualu havautiliqijut qaritaujakkut. Ihuaqhainiq Maligamun hivuliulugit aulahimaaqtut ilihaidjutit, ajuittiaqhimajut pivalliadjutait,auladjutinunlu

munaridjutit ikajuutauniaqtut pihimajaangani anginirhakkut atugahat atuqtaujut ukualu pijaangini tunihinirmun qanuriniit havautiliqijit kivgaqtuutait inungnun.

Havautiliqijit maligait tapkua pipkaijut uvalu aghuuqhajut pihimalirnirmun nutaamun qaritaujakkut pidjutauniaqtut turaangadjutinun ukualu havautiliqijit-aanniaqtunun ilauqatigiilqlutik. Nutaanik qaritaujakkut tungaviit ukualu hivajautikkut havautiliqutit ihuaqhaidjutikhait pijaaliqlutik, aanniaqtut pijaangini pijakhanik havautiliqiinun, unghikaluaqtilugit.

Ihuaqhijuumiqlutik Pijaarnirit Havautinun

Nunavunmi unghiktut inugiangnirit ikajuqtauluajuitut imaa nutaakkut havautiliqinirmun atuqtaujunun. Maliganun aalanguqtirutit ihuaqhijuumirutiniaqtut havautinun pijaarnirit ihuaqhijuumiqlutiklu aulahimaarutait munaridjutit ilaujut maliqajakhat havautinun himiqtuinirmun, havautikhat nuutiqtaaliqlugit nutaanguqtirutaillu/hivituqjuumirutait ikajuutikhat aulahimaaqtunun munaridjutit, havaqatigiingnikkut atuqtaujut angirutit) qitqani havautiliqijit angiqtuijullu havautiliqijit, ukuatut daaktit, munaqhit, ukualuuniin hivumuuqhimajut atuqtaujut daaktit, munaqhit, ukualuuniin hivumut havautiliqijit) uvalu maligaliqlugit havaangit havautiliqijit qaritaujakkut.

Ihuaqhijuumirianganai pijaarnirit havautikkut kivgaqtuutit aanniaqtunun Nunavunmi, nakuutqiagut atuqtaujut ilaulugit hivajautikkut havautiliqutit tiiviikkullu havautiliqutinun hivunikhaliurutait havautiliqiit maligainun. Taimaliuqqat pipkainiaqtut attautinun unghiktukkut pijaangini pijakhat havautiliqinirmun munaridjutit ihariqijatik.

Ikiklijuumiqlutik Pijauhimitut Havautit

Amigaitut qaffiuniit tuniuqhaqtaujut havautit tadjja pijaujuitut nunallaani munaqhitkunin. Una ihumagijaujuq mikitqiaq aanniaqtunun munridjut, ikitut havautinun maligahat amigaitilaangit ukualu anginirhakkut maningnik tamainirmun. Kihimi, imaa aghuurutigilugu havaangit aanniaqtunun uqaudjitjutit, havautinik naunaijainiq, aanniaqtailnirmun munaridjutinun havaatigiigutit, aulahimaaqtuqlu munaridjut, ihuaqhijuumiqtuq *Havautiliqinirmun Maligap* hakugikhijuumirutauniaqtuq havautiliqijunun qaritaujakkut ihuaqhijuumirianganai havautikkut maliqadjutit, ikiklijuumiqlutik ihuinaarutit naluqhautillu, ikiklijuumiqlutik qaffiuniit havautit pijauhimitut.

Nunagijaunun Niamrinaqhiluni

Pihimalugu hakugitqiaq ilauqatigiingniq qitqani Nunavunmi havautiliqijit ukualu havautiliqijut qaritaujakkut maliga ukualu tapkua aalani Kanadami nunani, amigaiquumiqlutik ihuarniririt havautiliqinun ukualu havautiliqijut qritaujakkut.

Tigumidjutiqaq Itlauqatigiigutait ukualu Uqautigijaujut

Aanniaqtailinirmun katimaqatiginiaqtait attautitkatimajiillu uquatigijaangani tughiqtaujuq ihuaqhaidjut hapkununga *Havautiliqinirmun Maligaanun*. Ilaujut aghuuqhajaujut ihumagilugu kangiqhidjut haffumani Uqautiginirmun Makpiraangani ukualu apirhuutit qpirhuutaujut ihumagijakhat. Apirhuutit ihumaliurutigijakhat ihumagijaujut maliahat apirhuutiinarnun, ilaliutihimajut uqautigijaujut tungahuktitauput.

Qanuqtut tunihijaangani Uqagaharnik

Ilaujut tunihijaaqtut uqautigijakhamingnik ukualu uqagahait haffumuuna havauhikkut:

- Qaritaujakkut titirarviagut: NU.Pharmacyact@gov.nu.ca
- Titiraqarvikkut: HAPKUNUNGA: HAVAUTILIQINIRMUN MALIGAQ
Maligaliuqtauhimajuq
Barbara Harvey, Aulapkaiji Ajuittiarnikkut Atuqtaat
Havakvia Aanniaqtailinirmun. Nunavut Kavamanga
P.O. Box 390
Kugluktuk, Nunavut
X0B 0E0

Naunaitkutaq A - Naunaijautit Tainiinun

Naunaijaut	Naunaijautaa
Malittiarniq	Maliklugit maligahat, pitqujaujut, maligahat, ukualu naunaijaqhimajut havautiliqinirmun havaanun.
Aulahimaaqtumik Iliharniq	Aulahimaaqtumik iliharnirmun hulidjutit tapkua pipkaijut havautiliqiinun ajuittiaqhimajunun pihimalugu ihuaqhijuumiqlugulu inmi ajuittiaqhimajatik ajuitatiklu
Qaritaujakkut Aanniaqtailidjutit	Atungniq qaritaujakkut havauhiit ihuaqhijuumiriangani aanniaqtailinirmun munaridjutinik tunihinirmun uvlu havautighat inungmuuriangani ihuaqtumiklu.
Qaritaujakkut Naunaijainiq (e- Prescribing)	Aulapkaidjutit ukualu tujungnirillu havautit qaritaujakkut
Havautinik Munaridjutinun Kivgaqtuutit	Kivgaqtuutit hapkunanga mikhijuumirutilutik mamihainirmun qanuriniit, ilaujut havautinik ihivriurutit.
Havautikkut Munaridjutit	Turaangajut havauhikhainun havautinun-ilaujunun munaridjutit ihuaqhijuumiriangani aanniaqtut qanuriniinun inuuhinun.
Havautiliqinirmun Maligaq	Hivuliujuq maligat titiraqhimajut ataniudjutit havautiliqinirmun atuqtaujunun.
Havautiliqinirmun Ikajuqti	Ajuittiaqhimajuq, ikajuqtuq havautiliqinirmun ataani atangujap.
Naunaijaqhimajuq Ataniudjut	Pilaarutait havautiliqijit tunihilutik naunaijaqhimajunik havautinik.
Ajuittiarnikkut Atuqtaujut	Atuqtaujut ukualu qanuriniit havautiliqinirmun atuqtaujut iliuraqtaujut maliganun atangujanin.
Ihuaqtunik Aturnikhainnik	Hvauhiit pihimajaangani aanniaqtailinirmun munaridjutinun kivgaqtuutit atuqlugit atuqtaujukhat.
Maligaqaqtuq Tungavik	Maligahat ukualu pitqujaujut havautiliqinimrun atuqtaujut ukualu auladjutit.
Ungahiktunun havautikhainik Tutqikhaidjutit	Tutqikhaqlugit havautikhait unghiktukkut.
Tiivikkut	Tunihiniq aanniaqtailinirmun-ilaujut kivgaqtuutit imaa qaritaujakkut tuhaqtidjutit nutaat.
Hivajautikkut havautiliqiniq	Ungahiktut havauhiit havautikkut kivgaqtuutit atuqhugit hivajautikkut tuhaqtidjutit.
Ungahiktukkut Havautikkut Uqaudjidjutit	Tunihijut havatinun-ilaujunun uqaudjinirmun qaritaujakkut.

Naunaitkutaq B – Naunaitkutat Apiqhuutinut Uqadjinikkut

Attiffaarniq una *Havautiliqinirmun Maligaa*

Una attiffaarniq haffumunga *Havautiliqinirmun Maligaanun* una *Havautiliqinirmun Ajuittiaqhimajut Maligaa* nakuutqiamik havagiangini naunaijainirmun havaangit maliganiklugit ataani haffuma maligap? Taimailiuniq ihuaqhijuumirutivva kangiqhinirmun ukualu ilitarinirmun una maligap?

Angiklijuumiqlugu Anginia Havautiliqijip ukualu Havautiliqijit Ajuittiaqhimajut Atuqtait

Qanuqtut angiklijuumirniaqqat anginiit atuqtaujut havautiliqijit ihuaqhijuumiriangani aanniaqtut qanuriniit Nunavunmi? Ihumagilugit hulaqutait havautit qajangnautainun, pijaarnirmun aanniaqtailinirmun munaridjutit kivgaqtuutainik, havautiliqijillu havagtughaqhiurutait?

Piqaqa aalanik aalanguqtirutinik tapkua ihumagijaujukhat angiklijuumiqlugit anginiit atuqtaujut Nunavunmi havautiliqijit?

Hunat pittailidjutit, piqaqqat, ilaqaqtkhat hunat havautit ukualu qaffiuniit havautiliqijit naunaijaqtaaqtaait tunijaangini?

Hunat pittailidjutit, piqaqqat, piqaqtukhauvat hunat kapuqhijutit havautiliqijit naunaijaqtaaqtaait tunilugillu?

Piqaqa aalanik ihumagijakhanik munariningagut kapuqhiutit havautillu hapkunanga havautiliqiniin?

Hunat ajuqhautit uvalu pijakhat hivumuurutaujut qaritaujakkut, imaatun unгахiktukkut munaridjutit hivajautikkullu, pidjutigijait havautiliqijit atuqtaat Nunavunmi?

Hunat ikajuutaujut maligaliqtuinirmun havautiliqijit qaritaujakkut? Ihumaalutiqaqqa qujaginaq maligamun havautiliqinirmun qritaujakkut Nunavunmi? Hunat ihariagijauvvat atugahat uqautigijaami ihumaaluutit?

Qanuqtut angiklijuumirniaqqat anginiit atuqtaujut qaritaujakkut havautiliqijit ihuaqhijuumiriangani aanniaqtut qanuriniit Nunavunmi? Ihumagilugit hulaqutait havautit qajangnautainun, pijaarnirmun aanniaqtailinirmun munaridjutit kivgaqtuutainik, havautiliqijillu qaritaujakkut havagtughaqhiurutait?

Qanuq havautiliqinikkut ikajuqtit nakuutqiamik ikajuqtauniaqqat? Havautiliqinikkut ikajuqtiit maligahait aturuminaqqat ilaliutihimajut maligamun?

Huradjaliqijit kivgaqtuqtut kikliqaqtut Nunavunmi aalanin nunanin Kanadami. Havautiliqijit Nunavunmi havangniaqqat naunaijaqlugit havautit pidjutaujunun huradjaliqinirmun qilamiurutinun?

Pijariaqqaqqat naunaijainirmun havautinik ataniudjutighanik Nunavunmi angiklijuumiqlugit? Taimaitkumi, angiklijuumiqlugit anginiit anginirhaujuq nuna Kanadami? Unaluuniin anginia angiklijuumiqlugu avatqullugu, pidjutiginikkut aalangajunik ajuqhautiqaqtuq ukualu ikajuutinun ajuqhautit aanniaqtailinirmun munaridjutinun havagviit.

Hakugikhijuumiqlugit Ihuaqtunik Aturnikhainnik ukualu Ajuittiaqhimajut Atuqtait

Ihumagiblugit angiklijuumiqtut havautiliqijit ukualu havautiliqinirmun qaritaujakkut nunavunmi, hunat kitutmaligani nutaanguqtiqhimajut ihariagijauvat pijaangini ihuaqtunik

atuqnikhainnik ukualu ajuittiarminun atuqtaujut pidjutaungitut kihimi pihimajauniaqtut qakugu?
Naunaijaqlugit qanuqtut pitqujaujut ajuittiaqhimajut pivalliadjutainun pinahuarutait havaktaujughat. Ilaujukhauvat pitqujaujukhanun ilihaidjutit? Iliharnirmun pihimajut attautit ihariagijainun tapkua inmikkut-naunaijautiqaqqtut imaa munaqhimin? Avuuhimajut tamangnik?
Qanuqtut qanuriniit nutaat ajuittiaqtut ihuiguuutait havauhiit ihuaqhijuumirniaqqat? Qanuqtuurutait ihuarniaqqat uvalu ilaulugit ihuiguuutit ihivriurutinun auladjutit havaktauniaqqat?
Havakviit pijariaaqqat uniudjutigilugit havautiliqijit ajuittiaqhimajut kitut ilaujut ajuinginikkut havaktait? Taimaitkumik, hunat tungaviit pidjutauniaqqat uniudjutinun imaa havakviit?
Qujaginaq qajangnautiqaqqtut pitquhikkut ihumagijaujut tukhiqtaujunun ihuaqhaidjutinun?
Piqaqqit qujaginaq aalanik ihumagijarnik qanuqtut ajuittiarminun pivalliadjutit ukualu aanniaqtut munaridjutait qanuriniit ihuaqhijuumirniaqqat Nunavunmi?
Ihuaqhaqlugit haffumuuna Qaritaujakkut Nutaakkullu
Qanuqtut maligahat hivajautikkut havautiliqidjutit ukualu qaritaujakkut tujuqtaujukhat ukualau havauhiit havautinun ihuaqhaqtaujunun <i>Havautiliqinirmun Maligaanun</i> unguvaqtirutaajut ajuqhautinun ihuaqhijuumirnimunlu aanniaqtailirmun munaridjutit maliqqajaghat Nunavunmi?
Ukua atulirnimun hivajautikkut havautiliqidjutinun kivgaqtuutit Nunavunmi kikliqaliqlugit havautiliqinirmun havaktit laisiit aviktuqhimajumi, uvaluuniin angiklijuumiqlugit ilaulugit havautiliqijit aalanin nunani? Qakugu nungunianun, naunaijaqlugit qanuqtut munaridjutait havautiliqijit tunihijut hivajautikkut kivgaqtuutinin hilataanin Nunavut aulaniaqqat?
Pidjutigiblugit qilamik aulaniit qaritaujakkut hivumuurutait, qanuqtut maligaq pitqujaujullus havaktauniaqqat ihuariangini pidjutigilugit hivuniptingni nutaanun pihimablugit aanniaqtut qajangnautait hiamitiqtailidjutailu?
Hunat anginirhaujut ajuqhautit Nunavunmi atuqtauniaqqat ilauqatigiingnirmun aanniaqtailinirmun qaritaujakkut atuqtaujunun havautiliqinirmun kivgaqtuutinun, hunallu hanaqidjutit atuqtaulutik pidjutigijaangini hapkua ajuqhautit?
Qanuqtut qaritaujakkut atulirniaqqat aghuuqhainirmun ihuarnirit pijaarnirillu? Qanuqtut hapkua qaritaujaliqutit hungiutiniaqqat Nunavunmi aalangajut qanuriniit?
Qanuqtut hungiutinirit maliganun mighaanun hiavajautikkut havautiliqidjutit ihuaqhijuumirniaqqat ajungnairiangini tamangnik havautiliqijutkivgaqtuutainun tuniuqhainirmunlu? Hunat ihuaqhaidjutit havaktauniaqqat pidjutigijaangini maliqajakhat kivgaqtuutinun avatiini nunat?
Pijukhaukpat, taimaitpat, qanuqtut tamaanun ihumagijaujut havautiliqinirmun pidjutauniaqqat hilataaniaviktuqhimajup havautiliqinirmun ukualu havautiliqijut qaritaujakkut? Qanuqtullu qaritaujakkut ikajuutauniaqqa hapkununga kivgaqtuutinun?